

Οιδίποδας Τύραννος
Σοφοκλής

Σπύρος Αντωνέλλος
ΕΜΕ

2 μαθήματα πριν την ανάλυση της τραγωδίας του Σοφοκλή «Οιδίποδας Τύραννος»

Προϋποθέσεις:

Οι μαθητές:

1) Να γνωρίζουν το περιεχόμενο της συγκεκριμένης τραγωδίας.

2) Να γνωρίζουν το μυθολογικό πλαίσιο και να είναι σε θέση να διακρίνουν το ιδεολογικό του φορτίο.

Βασικός στόχος:

Να γνωρίσουν οι μαθητές διάφορες απόψεις που έχουν γραφτεί για την τραγωδία αυτή και να βοηθηθούν κατά τη διάρκεια της αναλυτικής επεξεργασίας του έργου.

Οργάνωση

⋮

Οι μαθητές δεν χωρίζονται σε ομάδες για τις δυο διδακτικές περιόδους που απαιτούνται για τη συζήτηση που πρόκειται να γίνει εξ αφορμής των κειμένων που παρουσιάζονται εδώ. Μας ενδιαφέρει να κατανοήσουν τις διάφορες ερμηνείες που δίνουν μελετητές της τραγωδίας αυτής του Σοφοκλή.

- Η φωτογραφία που ακολουθεί είναι από παράσταση της τραγωδίας του Σοφοκλή «Οιδίποδας Τύραννος». Με φωτεινά γράμματα στο πάνω μέρος της σκηνής αναγράφεται η φράση: «**Άντεξε φτωχέ Οιδίποδα, λύτη του αινίγματος**». Σχολιάστε.

Πριν...ξεκινήσουμε!

2. Να διασαφηνίσεις τους όρους:
ύβρις, τραγική ειρωνεία, τραγικός ήρωας, περιπέτεια, αναγνώριση, «εικός και αναγκαίον», αληθοφάνεια, σκηνική οικονομία.
2. Αρχαίο θέατρο:
Μέρη και λειτουργική τους σημασία.

Οιδίποδας Τύραννος, Όπερα του Καναδά, 2002

- **Χρονολόγηση του έργου:**

Γράφτηκε το πρώτο μισό της δεκαετίας 430 – 420 π.Χ., περίοδο της πιο ώριμης δημιουργίας του Σοφοκλή. Το *terminus ante quem* (χρονικό όριο προς τα κάτω) είναι το 425 π.Χ. και το *terminus post quem* (χρονικό όριο προς τα πάνω) είναι το 430-429 π.Χ., οπότε και ενέσκηψε στην Αθήνα ο φοβερός λοιμός. Αλλά και η προχωρημένη ηλικία του ποιητή – είναι περίπου 70 χρόνων- είναι επιδεκτική ενός τέτοιου προβληματισμού για τον άνθρωπο και τη μοίρα του, έτσι που είναι φορτωμένη με τη σοφία που φέρνει ο χρόνος και οι εμπειρίες.

- **Albin Lesky:**

Ο «Οιδίποδας Τύραννος» αποτελεί το κέντρο και την κορύφωση της καλλιτεχνικής πορείας του Σοφοκλή. Η απaráμιλλη πλοκή, η συγκλονιστική αναγνώριση, που αποτελεί περιπέτεια και λύση του δράματος, η μοναδική σε βάθος, έκταση και ένταση τραγική ειρωνεία, που διαποτίζει ανατριχιαστικά όλη την τραγωδία, η ανυπέρβλητη χρήση της γλώσσας και οι βαθιές φιλοσοφικές προεκτάσεις, καθιστούν τη συγκεκριμένη τραγωδία αριστούργημα της παγκόσμιας δραματουργίας.

Δικαιολογημένα άντλησε, λοιπόν, ο Αριστοτέλης τους κανόνες της δραματικής τέχνης στην «Ποιητική» του.

«Αν υπήρχε κάτι άλλο πιο φριχτό απ' τη φρίκη, πάλι δικός μου κλήρος θα ήταν κι αυτό;»

Οιδίποδας...

ο πιο ανυπεράσπιστος

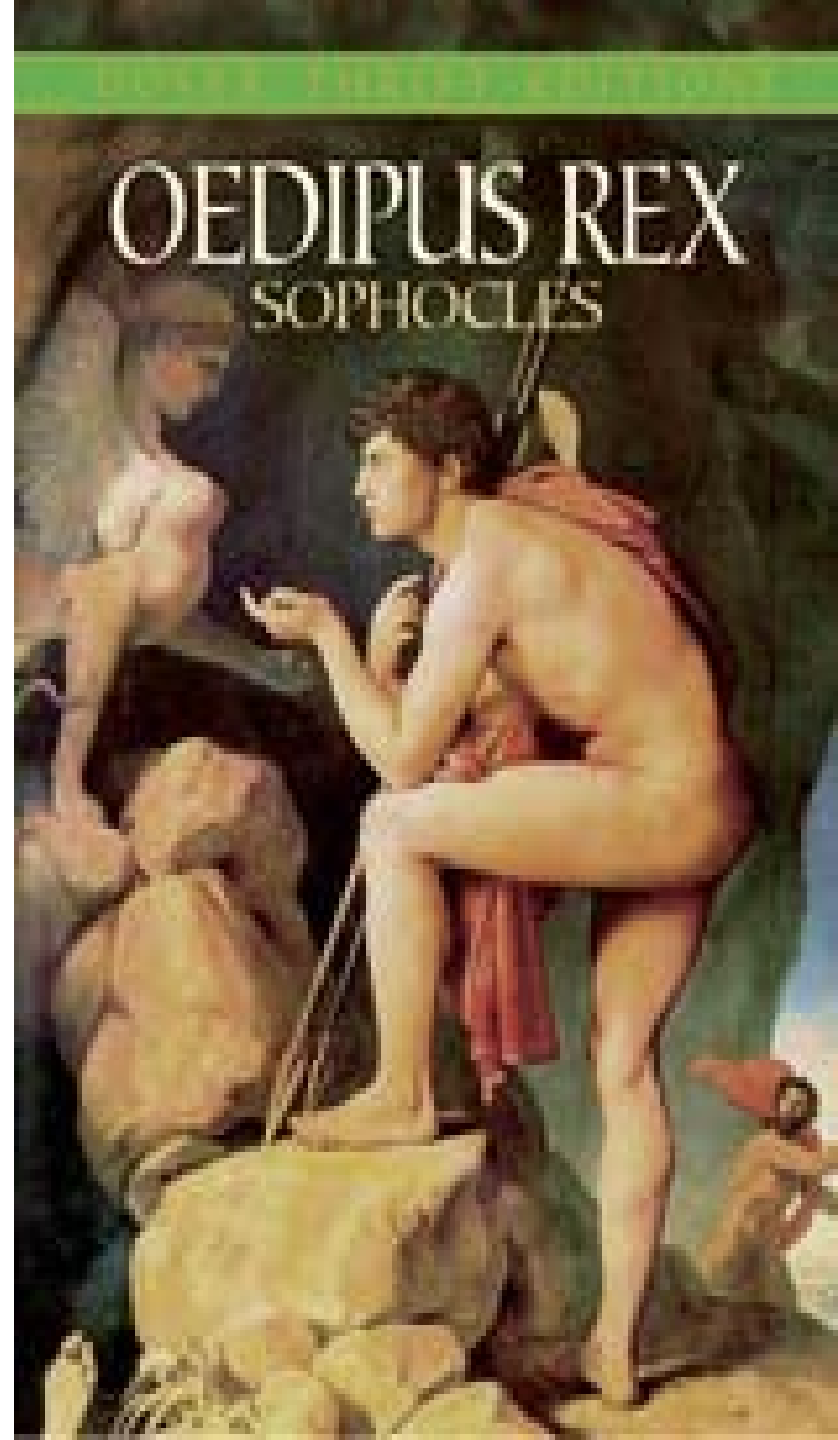
Ο πιο δυστυχισμένος και ανυπεράσπιστος ανάμεσα στους ήρωες, αλλά κι εκείνος που κάνει ένα βήμα πέρα από αυτούς είναι ο Οιδίποδας.

Η σχέση με το τέρας είναι μια επαφή, δέρμα πάνω στο δέρμα. Ο Οιδίποδας είναι ο πρώτος που δεν αγγίζει το τέρας αλλά το κοιτάζει και του μιλάει.

Ο Οιδίποδας **σκοτώνει με το λόγο**, εξαπολύει στον αέρα θανατηφόρες λέξεις. Ο λόγος παραχωρεί μια νίκη υπερβολικά καθαρή, που δεν αφήνει λάφυρα. Νικάει εκεί που μπορεί να αποτύχει κάθε άλλο όπλο. Μετά τη νίκη του όμως, παραμένει γυμνός και μοναχικός.

Με τον Οιδίποδα η **τερατοκτονία διχοτομείται**: από τη μια η τελείως συνειδητή θανάτωση, εκείνη που εκτελέστηκε με το λόγο, που καταστρέφει τη Σφίγγα. Από την άλλη, η τελείως ανεπίγνωστη θανάτωση, εκείνη που ο Οιδίποδας σκοτώνει το Λαίο.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΕ

Ερμηνευτικές κατευθύνσεις για τον Οιδίποδα Τύραννο:

Νίτσε: Ο Οιδίποδας είναι ο άνθρωπος που έχει αλλοτριωθεί από την υπόλοιπη φύση και, συνεπώς, έχει αποκοπεί από τη διανοητική του δύναμη, η οποία είναι σε θέση να διερευνήσει τα μυστικά της φύσης και ν' αρπάξει απ' αυτήν το μυστικό της θέσης του ανθρώπου μέσα σ' αυτήν. Ο Νίτσε διακρίνει μια τριπλή μοίρα στον Οιδίποδα:

- την απάντηση στο αίνιγμα
- το φόνο του πατέρα
- το γάμο με τη μητέρα

Αυτή η τριπλή μοίρα υπογραμμίζει την αφυσικότητα αυτής της φοβερής σοφίας. Πρόκειται για ένα βλέμμα στην άβυσσο. Ο τραγικός ήρωας βγαίνει από εκεί φέρνοντας τη «φωτεινή μετα-εικόνα και γίνεται τέρας. Η ακραία αφυσικότητά του συμβολίζεται από την αιμομικτική ένωση.

Φρόντ: Η αμφισημία της γνώσης έγκειται στην αντίθεση ανάμεσα στα διανοητικά κατορθώματα του ήρωα και σε ένα είδος γνώσης που κατέληξε να γίνει άγνοια μέσα από την πίεση. Η κρυμμένη βία που υπάρχει στο παρελθόν δεν είναι τυχαία. Η αναγκαιότητα να παντρευτεί ο Οιδίποδας τη μητέρα του και να σκοτώσει τον πατέρα του, όπως διατυπώνεται στο χρησμό, είναι η μοίρα στην οποία υπόκειται ο καθένας μας, μέσα στις καταπιεσμένες επιθυμίες του ασυνείδητου. Έτσι, αιμομιξία και πατροκτονία συμφωνούν με την ήρεμη αντικειμενικότητα του χρησμού, ο οποίος στο Σοφοκλή παρουσιάζεται ως περιγραφική διατύπωση του τι θα συμβεί.

Λεβί Στρως: Ερευνά τη σχέση ανάμεσα στη γλώσσα και τη λογική συνοχή που βρίσκουμε (ή κατασκευάζουμε) στον κόσμο μας. Εστιάζει ξανά το μύθο στη λογική τασξινόμηση συνδυάζοντας τις γλωσσικές συγχωνεύσεις του αινίγματος της Σφίγγας με τις συγχωνεύσεις των γενεών μέσα από την αιμομιξία. Ο Σοφοκλής παρουσιάζει τη γλώσσα και την προσωπική ταυτότητα σαν τις δυο όψεις της μιας και μοναδικής ενότητας, του ανθρώπου. Ο Οιδίποδας έλυσε το αίνιγμα της ανθρώπινης ταυτότητας κι έτσι γίνεται ... τέρας. Έλυσε το αίνιγμα της μέχρι τότε σταθερότητας και της μετακίνησης προς τα εμπρός. Ο Οιδίποδας, επομένως, δεν επρόκειτο να προχωρήσει άλλο προς τα εμπρός, που καθορίζει την ταυτότητά μας μέσα στο χρόνο. Αγνοούσε τα συμπίπτοντα σχήματα της διαχρονίας και της συγχρονίας μέσα στην ίδια του τη ζωή.

Στον **Οιδίποδα** διακρίνουμε:

* Την κοινή μοίρα, τον τραγικό κλήρο του ανθρώπου, που έρχεται στον κόσμο χωρίς να ερωτηθεί, είναι προορισμένος ν' αγωνίζεται στα τυφλά και να λύνει αινίγματα που του επιβάλλονται μυστηριωδώς.

* Το αδιάλλακτο πείσμα του ανθρώπου που προσπαθεί ν' ανακαλύψει το μυστικό της ύπαρξής του, που το κρατούν, ωστόσο, ζηλόφθονα οι θεοί.

* Τον άνθρωπο που θέλει να δικαιώσει την ύπαρξή του, μα που αδυνατεί να προβλέψει τις συνέπειες των πράξεών του.

* Τον άνθρωπο που είναι καταδικασμένος να ζει στο σκοτάδι της άγνοιας και του πόνου του.

Εργασίες με αφορμή τα κείμενα που δόθηκαν για μελέτη

1. Να ετοιμάσετε το φύλλο ρόλου που θα δώσετε στον ηθοποιό που πρόκειται να υποδυθεί τον Οιδίποδα σε παράσταση του έργου.
2. Ποια στοιχεία, σύμφωνα με τα κείμενα που μελετήσατε, μπορούν να συνηγορήσουν στην άποψη πως η τραγωδία αυτή είναι μια αλληγορία;
3. Ποια από τις ερμηνείες της συγκεκριμένης τραγωδίας που μελετήσατε σας βρίσκει σύμφωνους και γιατί;

